

ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ІНВАЛІДІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Єжова Т.Є.

Україна, Київ, Київський університет імені Бориса Грінченка

Зміни, що відбуваються в усіх сферах життя України, торкаються широкого спектра взаємин суспільства, держави й особистості. З одного боку, ці взаємини вимагають високого рівня соціальної компетентності їх учасників, а з іншого – дають кожному можливість вільного самовизначення та самореалізації на основі адекватного вибору способів вирішення життєвих проблем. Все це вимагає, зокрема, наявності в людини таких якостей, як толерантність у вирішенні будь-яких конфліктних ситуацій, вміння розв'язувати різноманітні соціальні проблеми, здатність відстоювати свої моральні переконання й цінності, ставити життєві цілі й досягати їх. На формування зазначених якостей в підлітків та молоді впливають різні соціальні інститути. Ми мали на меті розглянути вплив громадських організацій (ГО) інвалідів на формування соціальної активності підлітків і молодих людей з особливими потребами та можливість використання виховного потенціалу цих організацій навчальними закладами, які надають освітні послуги учням і студентам вказаної категорії.

Соціальну активність ми розуміємо як діяльність особистості, спрямовану на зміну обставин життя людей, а також на самозміну з користю для себе й інших [2].

Дослідники в галузі політичних наук вважають, що діяльність громадських організацій є вагомим складовим розв'язком розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні, оскільки ця діяльність стимулює соціальну активність широких верств населення, яка, у свою чергу, сприяє економічному, соціально-політичному та культурному розвитку країни (К. Вінцукевич, А. Матвійчук, В. Новохацький, Є. Пожидаєв та ін.).

Нами визначено наступні специфічні функції ГО інвалідів: представництво інтересів інвалідів у діалозі з різними соціальними та політичними інститутами; використання такого унікального ресурсу, як соціальна ініціатива й активність самих інвалідів, що дозволяє знаходити нетрадиційні способи розв'язання соціальних проблем; інформування органів влади про пріоритети інвалідів у різних сферах життєдіяльності, що є необхідним для розробки нормативно-правових актів та

державних програм, які стосуються реабілітації інвалідів; участь у реалізації державних програм підтримки інвалідів, що обумовлено наявністю достатньо потужного кадрового потенціалу, соціальної та виробничої інфраструктури [3, с. 124-125].

У дослідженні С. Чолій визначено психологічні чинники, що спонукають молодих людей до участі в діяльності ГО: прагнення бути корисними суспільству, його активними творцями; можливість реалізувати лідерський потенціал; задоволення потреби в особистісному зростанні; прагнення емоційно насиченого життя, набуття нового життєвого досвіду, різноманітних вражень, нових способів взаємодії [6].

Дослідниками в галузі спеціальної психології встановлено, що багатьом підліткам та молодим людям з інвалідністю притаманні такі психологічні особливості, як непевність у собі через усвідомлення своєї вади, пасивність, підвищена тривожність, внутрішня напруженість; занижена самоповага, і, як наслідок, занижена самооцінка та відчуття безнадійності; відсутність або недостатня сформованість комунікативних умінь, особливо у ситуаціях необхідності спілкування з незнайомими або малознайомими людьми; утруднення при входженні в новий колектив і встановленні міжособистісних взаємин тощо (Т. Богданова, Г. Нікуліна, В. Синьов, Є. Синьова, Л. Шипіцина та ін.). Тому ми вважаємо, що додатковими мотивами участі у діяльності ГО для підлітків та молоді з особливими потребами можуть бути: наявність позитивних прикладів для наслідування, адже керівний склад та актив ГО інвалідів – люди, які досягли значних успіхів у житті, незважаючи на наявні в них вади; можливість набуття знань про особливості державної політики стосовно інвалідів, про суспільство та його інститути (особливо інститути соціального захисту), про права, обов'язки та пільги осіб з інвалідністю (зазначимо, що подібної інформації немає в шкільному курсі правознавства); набуття навичок захисту та відстоювання своїх прав; розвиток уміння співпрацювати з іншими людьми для досягнення спільних цілей; можливість знаходження шляхів для покращення свого становища та засобів реалізації цих шляхів; можливість самовизначення в громадській діяльності, задоволення потреби у спілкуванні, організації дозвілля, ведення здорового способу життя тощо, адже ГО інвалідів здатні компенсувати своїм членам недостатність уваги суспільства й підтримки держави.

Початок громадського руху інвалідів в Україні було покладено зі створенням у 1933 році Українського товариства сліпих (УТОС) та Українського товариства глухих (УТОГ). Сьогодні членами УТОС можуть бути інваліди по зору I-III груп, які досягли

16-річного віку, а членами УТОГ – особи з двосторонніми стійкими порушеннями слуху, які досягли 14-річного віку.

Заслугує на увагу діяльність Всеукраїнської молодіжної ГО студентів-інвалідів «Гаудеамус», заснованої студентами і співробітниками Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» у 2003 р. з метою задоволення та захисту прав та інтересів своїх членів, а також сприяння розвитку інноваційної освітньої діяльності в галузі навчання студентів із інвалідністю. Нині ВМГО «Гаудеамус» має більше 20 осередків у різних областях України.

Всеукраїнська громадська організація «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб із інтелектуальною недостатністю» (ВГО «Коаліція») є активним учасником громадського руху інвалідів в Україні з 2004 року. Нині до «Коаліції» входить більше 100 громадських організацій, зокрема Белгород-Дністровська регіональна ГО дітей-інвалідів «Пролісок», Білоцерківське товариство дітей-інвалідів та їх батьків «Аюверда», Богуславське районне об'єднання батьків дітей та молоді з особливими потребами «Першоцвіт», Вінницька міська ГО інвалідів з дитинства та батьків дітей-інвалідів «Благовіст», ГО родин дітей-інвалідів «Дитина» (м. Тернопіль) та ін. Членами ВГО «Коаліція» підлітки, які є інвалідами, можуть бути з 14 років.

Контент-аналіз статутів та інших документів вказаних організацій [1; 4; 5], а також безпосередня співпраця автора даної статті з деякими ГО інвалідів дає підставу для висновку, що діяльність таких організацій сприяє формуванню та розвитку соціальної активності підлітків та молоді з особливими потребами насамперед через наступну систему заходів: проведення профорієнтаційної роботи та сприяння працевлаштуванню; організація та проведення серед інвалідів творчих конкурсів, фестивалів та спортивних заходів; сприяння розвитку творчих здібностей талановитої молоді з числа інвалідів; залучення підлітків і молоді до паралімпійського спорту; залучення до написання матеріалів у друкованих органах організації; залучення до організації та проведення акцій, спрямованих на забезпечення доступності для інвалідів навколишнього середовища.

Підсумовуючи викладене вище, ми визначили наступні причини, з яких педагогам спеціальних та інклюзивних навчальних закладів доцільно організовувати співпрацю з ГО інвалідів. Так же, як і навчальний заклад, громадська організація є потужним інститутом соціалізації. Проте, на відміну від навчального закладу, до громадської організації підлітки та молоді люди приходять добровільно і відбувається це у віці, коли людина вже здатна визначити свої індивідуальні та соціальні потреби, а також

шляхи їх задоволення. Безпорадні поодинокі, разом особи з інвалідністю є громадською силою, здатною впливати на суспільство та державу, лобіювати свої інтереси. Зазначимо також, що ГО інвалідів мають вагомий вплив на підлітків та молодих людей, особливо якщо їхні батьки також є інвалідами та членами даної організації. Залучення підлітків та молоді у реальні соціально значимі для них взаємини сприяє формуванню їх соціальної орієнтації. Набутий у ГО досвід соціальної взаємодії може використовуватися при проведенні уроків і позакласних заходів.

Виховну роботу навчального закладу, спрямовану на актуалізацію внутрішніх резервів учнів або студентів з особливими потребами (певних знаннях і вміннях, позитивних особистісних якостей, успішності в певних видах діяльності тощо), надання їм конкретної психологічної допомоги в прагненні знайти сенс свого життя, у визначенні реальних життєвих планів та способів їх досягнення, розвиток в учнів (студентів) почуття особистої відповідальності за досягнення поставленої мети та потреби самовдосконалення, необхідно ілюструвати конкретними прикладами досягнень людей з порушеннями опорно-рухового апарату, слуху, зору у різних галузях життя – професійній діяльності, спорті, громадській роботі тощо. В цьому плані корисним та доцільним є встановлення та підтримка контактів навчального закладу з громадськими організаціями інвалідів. Такі контакти можуть виражатися в організації спільних спортивних та культурних заходів, проведенні круглих столів із запрошенням активістів організації, участі у проведенні громадських акцій тощо.

Література

1. Всеукраїнська громадська організація «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб із інтелектуальною недостатністю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inteldisabilities-coalition.kiev.ua/> – Назва з екрану
2. Есина В. И. Развитие социальной активности студенческой молодёжи через проектную деятельность / В. И. Есина. – Гродно : ГрГУ им. Я.Купалы, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ebooks.grsu.by/esina/1-1-ponyatie-sotsialnoj-aktivnosti-i-ego-sushchnost.htm> – Названіє с екрану
3. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей-інвалідів : навч. посіб. / Т. Є. Єжова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 284 с.
4. Статут Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Українське товариство глухих» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ourlife-utog.blogspot.com/2012/09/blog-post.html> – Назва з екрану
5. Статут УТОС затверджений XII з'їздом УТОС 23 травня 1991 р. із змінами і доповненнями, внесеними XIII з'їздом УТОС 22 травня 1996 р., XIV з'їздом УТОС 23 травня 2001 р., XV з'їздом УТОС 24 травня 2006 р. та XVI з'їздом УТОС 01 червня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cputos.org.ua/pro-utos/statut-utos/> – Назва з екрану

6.Чолій С. М. Мотивація участі молоді в діяльності громадських організацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата психол. наук : спец. 19.00.11 «Політична психологія» / С. М. Чолій. – К., 2011. – 19 с.